

GRIGORE ANTIPA ȘI URMAȘII SĂI LA CÂRMA MUZEULUI CARE ÎI POARTĂ NUMELE

Ștefan NEGREA¹
stnegrea@yahoo.com

ABSTRACT: Grigore Antipa initiated the Romanian Hydrobiology and Ichthyology and he organized, on scientific basis, the State Fisheries. But his fame came from the organizing, on ecological basis, of the National Museum of Natural History, from Bucharest, which carries his name. He enriched his museum with the dioramas imagined by him, taken afterwards like models by several worldwide museums.

The greatest naturalist has fought, like no other, to highlight the richness of the his country waters, especially the ones of the Danube with her wonderful delta and the lakes from the flooding zone of the river.

KEYWORDS: Grigore Antipa, Ernst Haeckel, the founder of Ecology. Antipa Museum and ecological dioramas. The organizer of State Fisheries

În acest an, 2017, se împlinesc 150 de ani de la nașterea lui Grigore Antipa în Botoșani. Genialul biolog format de Ernst Haeckel la Jena în discipline înrudite, atât teoretic, cât și practic, a devenit un savant în sensul bun al cuvântului. Cu timpul el s-a transformat din discipol într-un coleg și prieten. La rândul său, Haeckel a ținut să-l viziteze pe Antipa în România și să poarte corespondență permanent, incluaiv în anii Primului Război Mondial. De aceea am scris în cartera mea, „*Pe urmele în Antipa*”, un capitol special despre prietenia celor doi până la moartre – bazat pe scrisorile lor.

Când spunem Grigore Antipa, gândul ne duce mai întâi la impunătoarea clădire din Piața Victoriei care adăpostește opera lui Antipa – Muzeul care îi poartă numele, care încă mai adăpostește celebrele diorame, primele

¹ Dr. în biologie, cercetător științific principal I la Institutul de Speologie „*Emil Racoviță*”, al Academiei Române, membru titular al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române, *Academician of the American Biographical Institute (USA)*

Fig. nr. 1 – Coperta cărții *Pe urmele lui Grigore Antipa* de Ștefan Negrea, cu chipul lui Grigore Antipa radiind de optimism și bunătate (desen de Ilie Victor după o fotografie din fototeca Al. Marinescu)

din lume – creația lui. Muzeul, desigur, este o opera importantă, cea mai dragă lui în care a locuit până la moarte. Dar să nu uităm că el a fost deopotrivă zoolog, hidrobiolog, ihtiolog, oceanolog, organizatorul pe baze științifice al Pescăriilor Statului roman. A fost un biolog teoretician dar și un economist care a știut să organizeze, pe baze științifice și economice Pescăriile Statului roman.

Antipa a luptat, ca nimeni altul, să se pună în valoare bogățiile apelor românești, cu precădere ale Dunării și Mării Negre. A fost un clarvăzător, patriot, dotat cu o forță de muncă incredibilă și cu un exceptional simț al realității. Putem afirma că Antipa a fost cel mai profund cercetător al zonei inundabile a Dunării inferioare, a importanței pentru țara noastră a acestui ecosistem – zona umedă unică prin productivitate și întindere. Din păcate,

Antipa nu a fost ascultat de către cei care exploatau bogățiile zonei inundabile a Dunării inferioare și a Deltei mărețului fluviu, pe care îi avertiza de consecințele nefaste dacă se va deseca și această zonă umedă a Terrei pentru a se mări suprafața agricolă și a cultiva, în speță, porumb. Acțiunea, începută după cel de-al Doilea Război Mondial și sistată după 1989, s-a soldat în principal cu desecarea totală a Insulei Borcea, a Insulei Mari a Brăilei și a unei părți din Delta Dunării. Nu mai vorbesc de locurile din stânga Dunării, respectiv din sudul Olteniei și al Munteniei, care hrăneau populația localităților din zonă, ele fiind bogate în pește și alte daruri ale naturii, încă din vremea strămoșilor noștri².

² Detalii despre personalitatea și activitatea marelui savant Grigore Antipa, într-un amplu studiu: Ștefan Negrea, *Grigore Antipa (1867–1944) – 70 de ani de la moarte*, în „STUDII ȘI COMUNICĂRI/DIS”, vol. VIII, Editura Mega, Cluj – Napoca, 2014, pp. 179–193 (n. red.).

Dacă ar mai fi trait Doctorul (așa era supranumit Antipa de localnicii Deltei) poate că situația zonelor umede din România ar fi fost alta.

Detalii am menționat în cartea de care am amintit și care, la vremea respectivă a fost bine primită nu numai de către specialiști, tirajul de 19.000 de exemplare, epuizându-se foarte rapid.

Aș menționa părerea unuia dintre discipolii lui Antipa, chemat de acesta să se transfere la Muzeu, Este vorba despre Mihai Băcescu, la vremea aceea, asistent la Univesritatea din Iași. După ce mi-a citi exemplarul oferit cu dedicație, a ținut sa-mi spună: „*Parcă... l-ai cunoscut pe Antipa mai bine ca mine, care am colaborat cu el la Muzeu, o viață*”, a încheiat discuția savantul Mihai Băcescu, ajuns academician și director al instituției ctitorită de Grigore Antipa.

Închei cu o constatare regretabilă. Deși Antipa este una din marile personalități de talie națională și mondială – i-am numit per Eminescu, Iorga, Enescu, Luchian și Pompei – toți născuți pe meleagurile botoșănene, casa în care s-a născut și a crescut Grigore Antipa, nu a fost revendicată de Primăria municipiului Botoșani pentru a fi transformată în Casă memorială desi, împreună cu profesorul Victor Drăghia, am luptat pentru a deveni patrimoniu municipal, așa cum este casa lui Iorga, de pildă. Nu mai cunosc situația în prezent, dar fresca din Casa sindicatelor din Municipiul Botoșani, cei șase „genius loci” (sensu Ernst Haeckel) le amintește și dojenește zilnic.

Cât despre urmașii de seamă la cârma Muzeului, după mine, au fost: Constantin Motaș (1944–1948) și Mihai Băcescu (1955–1999). Voi scrie în volumul următor al seriei DIS (2018).

Nu voi neglija nici contribuția importantă a directorului Dumitru Murariu care a mai clădit o aripă a Muzeului și a organizat prezentarea exponatelor într-un circuit unic cu explicarea unei voci prin simpla apăsare a unor butoane.